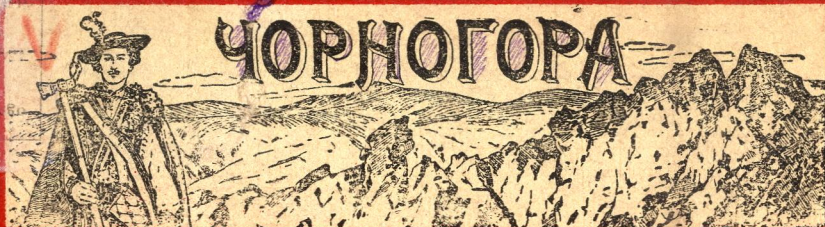

Кожда книжочка становить цілість.

Неперіодичне письмо для робітного народа під редакцією
Др. К. Трильовського.

Гуцульська Читанка.

ВІДЕНЬ 1921.

Том I.

Накладом „Чорногори“, спілки з о. п.

Ч. I.

З друкарні Христофа Райсера Сніль.

Ш5(2-4u)5-6я43

я43

7101

Копія 1

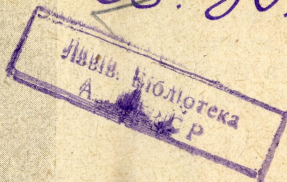
дописати

Львівська державна
наукова бібліотека

№

7101

28.302.

О.Олесь

О. ОЛЕСЬ. .

З гуцульських гір.

І*).

Крайно див! Далека мріє,
Зелена казко серед гір,
Де вітром дух нам вільний віє,
На гори загнаний, як звір;

Де ніжний, крила простягає
В ночі над тишою осель,
А в ранці соколом літає,
Або голосить серед скель;

Де голод він пустив до хати,
Де дав він тіло рознясти,
Щоб тільки скарби заховати,
Щоб тільки душу зберегти.

.....

*) З V-го тому поезій О. Олеся.

Гуцулки з Вижницького повіту.

Ржаннє коней, рев маржини,
Псїв схвильованих виття...
Дивний ранок Полонини,
Полонинського життя.

„Вію, гайда, гей!“ гукають,
В роги грають стадарі,
Козарі з крісів стріляють,
Дзвінко свищать вівчарі.

„Гей, зелена Полонино,
Чи збулася ти зими?
Війо, худобо! Гей, маржино,
На шовкові килими!“

Полонинський Хід рушає,
Полонинський Хід іде, —
Вся Гуцульщина співає,
Вся Гуцульщина гуде!...

...А в горі, на сизих горах,
Ледви морок ночі зник,
Рано, рано встав на зорях
Ватаг, — дивний чарівник.

Вже палає ватра в стаї
І лягає сизий дим,
Мов кружляють птахів зграї
Понад озером блідим.

І синіє полонина
І радіє „депутат“,
Збережеся вся маржина,
І великий буде дат!

V.

З гуком пісні голосної
На дарабі стоячи,
Аж до Вижниці самої
Їдуть хлопці-плавачі.

І на голос їх з далека
Озиваєся луна,
Їм байдуже небезпека
І негода не страшна.

Через скоки, через скелі,
Як орли вони летять...
Ідуть легіні веселі,
Гроном в долах гуркотять!

Бачуть дівчину на ґруні,
Квітку макову лісів.
І до гірської красуні
Обізвався плавацький спів:

„Молодих не жди до хати,
Не марній, сватів ждучи...
Бо хто вмів так кохати,
Як кохають плавачі?!

На дарабу! разом з нами!
Поруч з кермою в руках!
Погуляєш з плавачами
По бурхливих бурунах.“

Одвернулася красуня,
Одвернулася ясна
І друга уже до ґруня
Лине пісня голосна.

„З плавачами на дарабі,
По бурхливих бурунах,
Не трястись беззубій бабі
З кочергою у руках.

На дарабах в повінь линуть
Тільки легіні-орли,
Тільки сміливі не гинуть
Серед темряви і мли!“

О. Ю. ФЕДЬКОВИЧ.

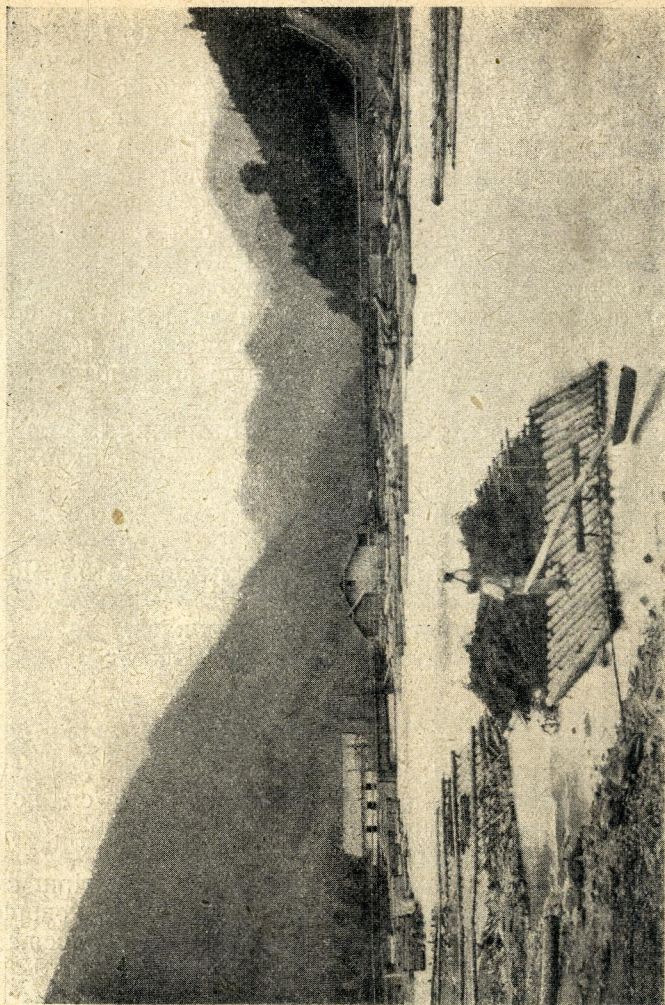
Побратим.

Я був оден у свого батька, а батько багатир був! бувало і по вісім наймитів тримають, бо було до чого. А міні і сокири не дадуть в руки взяти, не то що. „Що тобі, кажуть, роботов клопотатись, коли є кому і без тебе?“

„Якже міні без роботи жити“, кажу я, „коли міні нудно!“

„Чому би не нудно!“ стануть ненечка, бувало, гніватись, „ану тільки кріс да в ліс! що-ж би то я заячика печеного попоїла!...“ А вони умисне отсе кажуть, щоб мене від роботи відгулити. Ніщо тогди вже й робити: беру кріс та йду,

А в неділю, чи там у празник, то сестри мене, бувало, аж проклинають, бо ненька від самого досвіта нічо не діють, лиш їм дорікають: „А сорочка Іванова яка? — а ширинька яка? — а він про вас і чорний ходить і незмитий, а він сьак, а він так, хоть вас три в хаті! Таке сердешним сестрам бувало пість-ця через мене. Да коби хоть було за що: а то на міні і сорочка як папір, і ширинька як мак, і голова вимита да вичесана, що вже ліпше хіба в якого принца, а неньці ще недогода. Оттак то я дома проживав. А батечко, аби лиш неділя: „Ану, сину, ану на базарь, ану нагулятись, доки молодий!“ тай міні карбованців зо два в черес! Оттак то я пробував у свого батечка. Да не довго набувся, прийшла

Дараби на Черемоші.

вербищирка, а гусарський майор тільки цмокнув, як мене побачив. Кучерики мої золоті да кохані, пішли ви попід ноги!...

У нашому селі не було кращого парубка, як той Сідор Чобанюків; бувало аж сіяє, де стане; а що вже до стрільцтва вдався, то і не сказати. Бувало, не мине таке літо, щоб він тих два або і три ведмеді не вбив, за инчу дич і не згаду-

вати. А увійти до него в світлицю, то нічо не видко, як лиш ті роги оленеві да зброю стрілецьку, по росішках навішану. Були там і такі роги, що в 24 росіх, коли не більше. А що вже зброя! а що вже коник на стайні, сивий як голуб! а що вже сидельце турецьке да поводи шовкові сріблом цвітковані!...

Зо Сідором жили ми собі ліпше, як два рідні брати, да як нам і не жити було, коли оба жваві, оба хороші, багацькі сини, сказано єдинчуки, а ще до того оба стрільці! Ні пообідаємо оден без одного, ні повечеряємо. Чи він, бувало, до мене прибіжить, чи я до него: говоримо, сміємось, радимось, полюємо, або посідлаємо собі коники та гайда в заліжку! А як і то ні, а ми полягаємо собі в чердаці, позакурюємо люльки, та станемо собі наші стрілецькі придибашки уповідати, або так що...

„А ти чув,“ кажу, „що Савюкову Катерину завили?“

Він зареготавсь, аж му людька з зубів випала. „Еге,“ каже, „ні перша, ні послідня!“

„Хло, чи лиш не твоя причина?“

Він регочет-ся.

„Не гоже так, братіку“, став я єму дорікати. „Чому не женишся?“

„Ще“, каже, „по протів себе не вишукав“.

„Або-ж Савюкова Катерина не протів тебе?“

„Видиш, що ні!“

„А чому-ж, братчику?“

„Бо тому, що ні!“

„Хиба принцизни ждеш?“

„Я принцизни не жду, а такої жду, щоб ся не дала парубкові на підмову. Тепер знаєш, якої?“

„І не знайшов?“ кажу.

„Видиш, що ні!“ грімнув, тай стався ще гірш сміяти, а далі: „Да ти пусту отсе бесіду звів, Іване; говорім що гарнішого. Уповім ти, як я вчора з ведмедем боровся.“

„Що ти кажеш!...“

Оттак ми, бувало, з Сідором.

Нас відобрано одної днини дватцять, де-кого до Єгрів, де-кого до Парми, а мене до Гусарів. А скоро нам присягу прочитали, звелів нас оден охвицер під арешт дати. „А знайте“, каже, „щоб вам на завтра страву поприносили, бо рушите кождий до свого полку.“ Я вже так прошуся: „пане охвицер“, кажу, „сизий мій, пустіть мене домів хоть попрощатись. Я завтра на коли скажете, на тогди ставюся! Пустіть, пане, пустіть! — —“

Примір польської опіки над українською школою в Галичині. Шкільний будинок в однім з присілків Жабя (Гуцульщина). Учили там Богдан і Марія Заклинські, тепер на Підкарпаттю.

Охвицер засміявся. „Війте“, каже до мого батька (а вони були тогди війтом), „що отсе за парубок? Можна го до завтра пустити?“

„Се мій син“, кажуть батько, а сльози їм лиш кіть-кіть по білій бороді, — „коли ласка, нане, то можете го пустити, я ручу за него.“

От і пустили.

Дома сум. Ненечка лежя на постели півмертві, сестра одна і друга стоя по кутах та плачуть собі тихесенько, а старша сестра голосить у коморі да лагодить міні шмаття на завтра. Я сів кінці стола, да плачу і собі. Чи побачу я вже гори свої красні, чи почую я ще мовго батечка ласкавого голосу, мою ненечку, сестрички, дружечки?...

Оттак я думаю да плачу-плачу, аж Сідор, побратим мій дорогий, на двері. Як прийшов з полювання, в кресі да в порошницях, так і прилетів до мене, сизий мій.

„А що, брате Йване, злагодили тебе?“ поспитав, а сам палахнув, наче та полемінь, — „злагодили тебе?“

„Злагодили“, кажу.

Він сів коло мене тай заплакав, страшно заплакав. Да не довго плакав: пів мінуточки, або й тільки ні; повторався тай ухопив мене за шию:

„Братіку“, каже, „нічо на мене не здаєш? Мене забуваєш?“

„Братчику“, кажу, „побратиме: батечко мій старий, — з сестрий моїх буде хто небудь збиткуватись!“

„Богдай я такого слова від тебе був не почув!“ сказав він гірко.

„Не гнівайся, братчику: я знаю, що ти мої сестри не лишиш в поругу. А мого вороного возьми, братчику таки до себе. Ніхто го так не пожалує, як мій рідний товариш.“

„Твому вороному не буде в мене кривди“, каже Сідор.

„Ще тя прошу, братчику: доглядь мої зброї! Батько слабі, а наймити — звичайно.“

„Лиш ти тим не журися, брате! На що міні те й казати, коли я сам знаю.“

Другої днини попрощався, пішов.

Служу в війську рік, служу другий, добре міні. Нарешті зробили й капралем, а я в одно Бога прошу, коби то лиш домів! Аж тут приходить міні лист з дому: „Приходи, сину, домів“, пишуть батько, „як найборше, у нас велика тривога. Ось тобі 200 левів на дорогу.“

Я зараз побіг до нашого пана ритмайстра. „Пане, кажу, татку, змилуйтеся!“ тай показую єму лист. А він так:

„Не журіт-ся“, каже, капраль Дзвінка, „я зараз сам піду до пана майора за вас прохати.“

Ще того самого вечера сів на пошту та й поїхав!

До села прийшов я, вже вечеріло. Вхожу в хату — нема нікого, лиш хтось динє на печі. Прихожу блище — се мій батечко старенький. „Чи то ви там, дядечку? Здорові, дужі?“

„О — спасибіг ти, синку, що прийшов. Сідай, душко!“

„Неня де?“ питаю.

„Аби ти здоров, душко, а ненечка твоя вже — покойна... Засвіти, любчику; свічка оттам десь за образом.“

Засвітив — дивюсь — батечка мого вже не пізнав, такі то вони стали.

„Чого ви самі в хаті, батечку? Де сестри?“

„Зараз поприходя, синку; Марія пішла в млин, а Аксеня коло худоби порает-ся.“

„А Мітрана?“

Батечко тільки заридали. „Мітрани, синку, вже немає. Подякуй своєму товаришеві... Гарного собі побратима вибрав, о гарного!...“

Я затетерів. „Що тут сталося, кажіть, бійтеся Бога!“

„Сторія коротка, сину: Звів бідну дівчину, насмівавсь — пішла до Черемшу глибокого, та вже не вернулась. До тижня і стару поховали.“

Ще батейко і не розповістили гаразд, а я вже був у Сідора. Гострий ніж, пара пістолят за чересом. Вбігаю, а він стоїть коло стола та кріс набиває.

„Здоров, брате!!! — де моя сестра, де моя неня?!!“

Він став як укопаний, ні пари з уст.

„Боронися, товаришу, бо гинеш!“ крикнув я тогди, а сам пустився на него з ножом. Да він швидший був: імив мене обома руками за мою руку, що тільки сили мав.

„Стій“, каже, „побратиме; ще слово-дві позволь міні сказати!“

„Говори“, кажу, „да не барися, — я не маю коли!“

„Добре“, каже, „я зараз готовий. Ти жовняр: наробиш головництво — марне загинеш, а за кого? За одного фалчівого товариша, що з твоєї руки і кульки тої не варта.“

„Ні, брате Іване: Я лиш раз тебе зрадив, а другий раз того не буде!“ Що оком кліпнути — вирвав — вирвав міні пістоля з-за череса — кулька забриніла — а він тільки повалився міні в ноги. Добрий стрілець був: в саме серце трафив. Як би в війську, то би капітан за такий цент і лева срібного не пожалували.

Гуцульська славо,
Яка-ж ти крівава!...

* * *

„А вітак?“ поспитаєте, панове молодці.

„Ну, та вітак: сидів у штокгавзі, вийшов на волю, вислуживсь, вийшов до дому, оженивсь сеї осени, тай тільки. А що вже красну жіночку собі маю, то і не сказати; хіба Пречиста одна краща!“

Батечко при міні. Господи, що їх моя Марічка жалувє! Щоб ся ні ворухнули на печи, так вона зараз і стрепенется: „А се ви куда, батечку? Не виходьте з хати, а то на дворі холодний вітер віє, щоб вас не підвіяв, або що!“ А де ні обернет-ся, вже їм і їсточки на піч. „Ану-ко кушайте отсего, що я вам зварила, се добреньке, ану-ко! Та бо ви нічо таки і не вживали! Ви у нас ще з голоду загинете!“ Така моя Марічка, моя щебетушечка співоча! А як то там Бог дасть ще й дитинку, що тогди ж буде! Боже мій милий!...

Сестри мої вже давно віддані, ще я був у війську. Марія пішла за Тимофія Ковалюка, а Аксенія за Никифора Дарашанюка. Парубки усе годні, усе господарські. А що мене поважають, то і не сказати! Котрий відки, а все до мене: „А я вам, пане Іване, на зиму 100 ковбків маю своїми волами привезти!“ А другий знов собі: „А я вам з своїми найметими маю 10 фалеч трави уробити!“ Таке то. Навіть і женитися не хотіли, доки я сам з війська не написав, що можна.

Лиш моя Мітраночка не діждала вінка! Як упилася в Черемши, так ще і до нині не проспалась, сиза моя!... Висипаєсь собі за цвинтарем (бо на цвинтарі не дав піп), а коло неї близько-близесенько Чобанюків Сідор, мій побратимко коханий!

Гуцульська славо,
Яка-ж ти крівава!

* * *

Іде Гуцул через кладку
Тай гадає собі гадку
Тай думає собі думку:
Яку той Прут шумить шумку?
Ой не думай друже-брате —
Тої думки не вгадати!
Той її лиш вгадять гідний,
Хто на волі, хто свободний!

В. Щурат.

Юра Соломійчук-Юзенчук,

котрого портрет подаємо в сім першім числі „Чорногори“, се один з перших організаторів і воскресителів нашої Гуцульщини. Не дасться описати того розмаху і запалу, з яким він кинувся був до січової роботи по своїх зелених горах, хоч тоді був вже старшим чоловіком. Дня 1. січня 1904 року відкрив він „Січ“ в Жабю при помочи Павла Лаврука, пізнішого посла і Якова Голоти, пізнішого директора середньої школи у Вашківцях на Буковині, а тепер заслуженого укр. військ. старшини, редактора „Українського Скитальця“ в Юзефові на Чехах. Незадовго пристало до Січи більше як 800 Гуцулів і Гуцулок. Чудовий був се вид, коли Юра вів свою Січ, поділену на чети, всьо в лентах і з топірцями в руках, червоні пера і січові звізди на кресанях! Він сам на переді,

Юра Соломійчук-Юзенчук

перший кошовий Січи в Жабю (Гуцульщина) † 14. червня 1918 р.

на воронім кони, в червоній гуцульській ноші, золочена булава в руках. Над ним малиновий прапор, а на прапорі батько козацький, Богдан Хмельницький. Коли у Великодний понеділок того року прийшов зі своїм січовим Товариством на збори Січи в Ясенів Горішнім і по зборах вийшов на

двір роздавати ленти і приймати козацькі приречення, то піднялося в гору 150 рук з гуцульськими пістолями і віддало почесний стріл. Величезний запал огорнув гуцульські гори, організаційна горячка, жадоба діла, жадоба корисного, громадянського діла. На бік хруні — Січ іде! Проч з піяками! Шинки опорожніли, а шинкарів напав жах...

Коли на лівім березі Черемоша стрівув хто п'яного чоловіка, то знав з гори, що се не тутешний, що він перейшов з правого буковинського боку, куди у гори січовий рух був ще тоді не дійшов. І вже в маю появилися у Львові в польських газетах сфальшовані телеграми, що Гуцули підняли повстання, що повалили телеграфічні стовпи, а будинок уряду податкового здемолювали. Вислано з Коломиї баталіон війська для „усмирення повстання“.

Військо застало все в найбільшій спокою. Та все-ж таки Юру арештовано, подержано в тюрмі слідчій кілька неділей, а в січні 1905 р. відбувалася проти нього в Коломиї публична розправа карна. Помимо знаменитої оборони зі сторони бл. п. Др. Е. Олесницького, Юру засуджено на два місяці тюрми. Арештовано і інших його помічників, між иншими Грицька Кушнірука, котрий після слів обжаловання мав грозити, що „на Юра“ (5 мая) виріжуть в Жабю жидів і панів. Того удалося по переслухання 64 свідків увільнити*).

На тім процесі проти Соломійчука не скінчилося: чигано на кожний його крок, на кожне його слово і процеси ішли дальше, хоч при виборах до Ради державної 14. мая 1907 року вибрано його заступником посла Др. К. Трильовського. Переслідування *його* не зломилі, але за те зломилі січовий рух в горах. Переслідувано Гуцулів за ленти, за топірці, котрих Гуцули від соток літ уживають. Жандарми шукаючи за лентами перекидували в гуцульських хатах все горі дном. На таке добряча Гуцулія не була ще приготована, не була достаточо освідомлена, і графові Потоцькому удалося справді на якийсь час спинити січовий рух на Гуцульщині.

П'ятого лютого 1908 р. відбувалися вибори до Союму, а Гуцули поставили своїм кандидатом Соломійчука. Потоцький вперся за всяку ціну його недопустити і справді вибрано одним голосом більшости москвофіла суддю Трача, котрого вся заслуга лежала в тім, що грав в карти з панею „старосціною“.

Та 12. цвітня того-ж року Січинський пімстив на Потоцькім народні кривди, а так як переслідування Січи не уста-

*) Боронив Др. Кирило Трильовський.

вали, то послаи Трильовський і Масарик скликали на день 6. червня 1908 р. до Праги велике протестуюче віче, на котрім Трильовський загрозив, що такі віча буде скликувати по цілій Європі. Тоді доперва новий намісник Бобжинський помняк і по конференції з Трильовським наказав Січи лишити в спокою. (Своєю дорогою що сего наказу староства не дуже трималися).

Соломійчук брав виправді дальше участь в січовім русі і других організаціях, але довга тюрма зломила його здоровля, а до того прилучилися еще злидні матеріяльні і клопоти родинні. Він стратив давний розмах і завзяття, і 14. червня 1918 року він числячи коло 60 років життя помер. Не судилось йому дожити хвилі оновлення нашої державности!

Його життя — се велика трагедія чоловіка з люду, що уродився яких 200 літ за пізно, або 50 літ за скоро. Коли він бувало зі своїми двома-трома адютантами влетить в хату Др. К. Трильовського в Коломиї, то відчувалося, що ті комнати за малі для його розгону, для його крил. В руках сталева бардка, на грудях медаль з погруддям Шевченка і другий „сипаний“ Гуцулом в горах з примітивно виконаним погруддям Хмельницького. У всіх рухах, у блискавках киданих очима, відчувалося ватажка в роді Перебійноса або Нечая, як сотвореного на отамана при народних повстаннях.

І вірна Гуцульщина не забуде на нього. Коли і для неї вибе година визволення з під чужого ярма, буде першим її обовязком віддати честь і пошану памяти того славного гуцульського кошового і воздвигнути в Жабю і Коссові достойні його памятники. Школи і Січи його імени повинні бути дальшими доказами вдячности гуцульського народа для свого славного ватажка!

Ів. С.

ІВАН СЕМАНЮК.

Святий Николай у гарті.

(З гуцульського життя).

— Пс-с-ст! уже йде!

— Кудя?

— До нас.

— Де?

— Пс-с-ст! Онде, вже на Приймаковім перелазі. Васи', скоч ще на під.

— Чого?

- Накрий термітев одежину, привали каменем дошку!
- Вже привалив.
- То скинь кужушину, бо возме.
- Ні, я втечу.
- Неня сховала опинку?
- Сховала.
- А єма єк?
- Попелом притрусив, не заздрит.
- Дє'!
- Шо?
- Дайте ще свій капелюх мені.
- На, тікай!

За воринням показалася фігура вся в чорному одінню, а на голові шапка з чорно-жовтою мотузкою на долішніх краях і з кругленьким гудзиком на переді. Гудзик виходить понад рівне дно шапки. Під лівою пахою подовгаста книга, в правій руці бук. За фігуркою йдуть два люди. Один несе спору вязку мужицького плахтя та одіння, другий голіруч.

← Дома Курило Сівчук?

Тиша...

— Курило Сівчук дома? — грімкйше крикнула фігурка.

— Чіму-би не дома, проше ласки божої тай панцкої — відозвався з низенької, майже безвіконної хати хрипливий, придушений голос. Слідом за тим скригнули чорні, закурені двері і випустили на двір чоловіка середнього росту. Його худе, поморщене лице, кучма нерозчесаного волосся, сухоребрі груди, що їх не обіймає собою темна, латана сорочка, витерті, черво-наві холошні і худокості, босі ноги говорили самі за него що він є. Він не потребував представлятися. На його стан зложилися віки нужди і випятували на ньому грубими бук-вами: мужик.

— Я дома, проше ласки божої тай — повторяв Курило Сівчук, схиляючися в низ.

— Чому не відзиваєшся, як тебе кличуть? — сердито спитала фігурка.

— Та єк-же ні? Я дома проше ласки...

— Будемо тебе забирати за податок.

— Що-ж дієти, проше ясного пана тай здикутора.

— Худобу маєш?

— Маржинки дасть Біг, проше пана! Вже давно не купі-лисми скороми.

— Що маєш рухомого?

— Хороми!? Ей де! Хоромів нема, проше пана, штири

голі стіні тай по всему. Бідно си діє, пишний тай годний та чемний панчіку!

— Брешеш! Присяжний: Ходім до середини.

— Або-ж я спираю ласкавого пана?

Пан екекутор штохнув палицею в двері, що до половини вже були отверті. Двері заскрипіли і відхилилися аж до самої стіни. Екекутор зігнувся і переступив поріг, за ним увійшов присяжний, а відтак Сівчук. Другий присяжний лишився із своєю вязкою на дворі і прилагоджував посторонки на новий пакунок.

— Де-ж твої річі? — питав невдоволений екекутор.

— Бідно си діє, ясний та добрий панчіку, штири стіні тай... Самі здорові, видите, Бог би вам дав панованє!

— Я нічого не виджу.

— Га! нічо-ж-бо й видіти панцким очам: біда тай клопіт!

— То твоя жона?

— То, проше ласки пана, жинка.

Курилиха Сівчучка, що доси стояла неповорушно в чорній сорочці без опинки, поступила один ступінь близше ід чоловікові свому і глянула на скісь екекуторові в очи.

— Нічьо нема, файний та добрий панчіку, без опиночки ходжу.

— Таки нема нічьо, хоч гинь — додав Сівчук.

— Де-ж ви спите?

— Шінуючи чесну голову панцку тай світі образи тай нас іршених, ми спимо на землі, а діти на лавици.

— На чім спите?

— Таки на землі.

— А подушки де?

— Га! Подушок даст Біг, на кулаці спимо.

— Брешеш!

— То, шо очі видют, то є; я не спираю шукати.

Екекутор перейшовся скорим ходом по хаті і стукнув палицею в один, другий і третій кут. Він бачив, що йому нема що звідси взяти: під передньою стіною довша дошка на трьох стовпцях — то лавиця; під примежною стіною коротша дошка на двох стовпцях — то „стіл“; на середині хати яма на ватру, присипана попелом — то піч. Бачив се добре, але з привички „шукав“. По хвилинці зупинив він свій погляд на стіні, що під нею стояв „стіл“. Там висів образ. Тло його чорне, закурене, тільки темно-жовтаві пасмужки нагадували лице, голову і ясність над головою якогось святого. Одні лишень рами, що видко вийшли зпід майстерсь-

кого, гуцульського долота, додавали йому поваги і приманювали око. Сівчук узрів, що „пан“ вдивлюється в образ, і почіхався в голову.

— То якісь кавал балвана, — пробуркотів сам до себе езекутор.

— Ні, проше пана, то не Палагна, то світий Николай.

— Але рами ладні.

— То ще мій прадід їх різбив.

— Звідки ти маєш той образ?

— То таки, проше пана, з діда-прадіда.

— Присяжний! Здойми той образ!

— Та ек-же це, панчіку? Спадайте на рани божі, лишіт світого, — просив Курило.

— Спадайте на рани божі, пишний та файний пане здекутору, комісаріку наш любий, — голосила Курилиха.

Присяжний не ждав, зняв хутко образ і виніс на двір. Тільки порох закурився і павутинням обведений простокутник лишився на тому місці, де стояв образ.

— Та ек-же без образа в хаті, проше ясного пана? — падькався Курило.

— Не осоружте нам хату, комісарю чесний! — заводила Курилиха.

— Шкода гадаю: Ще й хата піде на ліцитацію, як не заплатиш податку; я права не скасую, — гримнув пан езекутор і вийшов на двір.

— Присяжні! До Гриця Саїна!

Пішли...

На дворі вже добре вечоріло, коли Курилиха Сівчучка з маленькою донькою Анничкою розкопувала серед хати яму і видобувала з неї „начіне“: два глиняні горшки, п'ять дерев'яних ложок, стільки-ж червонявих мисочок і кулешінник. Юрко відвалив камінь з пригнилої тертиці на даху і витягав із задненого поду одежину та подавав Василькові і Петрикові, що бігцем заносили її в хату.

— Вже все, Васильку? — питав батько сінка, котрому подавав постолі з онучами.

— Все, дедику, Ваш сардак тай сорочка, ненин кіштар, опинка тай сорочка, наші кожушинки тай сорочічки, обі верітці, вузлик муки, бербеничка з огірками, Анничина фустка тай ваші, аї, постолі.

— Йди-ж принеси води на кулешу, а я напречу, дров з Петриком.

— Добре, дедику!

Тоді, як богач Приймак видоїв своїх шість овець і ніс в дійниці скором до хати, сиділи його сусіди Сівчуки за „столом“ тай доїдали горячу кулешу і мисочку огірків, а серед хати дотлівало в ямі вугля.

— Нене, я піду спати, прокажіт Оченаш, — просила мала Анничка, що накормившися дрімала при „столі“.

— Вклекни, синку, тай склади ручки.

Анничка клякнула, зложила ручки і піднесла свої оченята д'горі в те саме місце, де стояв доси образ. Там була гола стіна. Вона повела оченятами по всіх стінах, а образа не найшла. Допитливим поглядом дивилася вона нені в очи, а відтак проговорила жалісно:

— Ненько! Де світій Николай?

Василько й Петрик глянули на стіну і собі заголосили:

— Дедику, ненько, де світій Николай?

Важко вчинилося Юркові: він споглядав на жінку, а жінка споглядала мовчки на него. Зітхнули тяжко і відповіли дітям обоє разом:

— Світій Николай у гарті!

— Взяв здекутор?

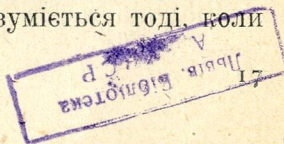
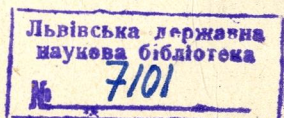
— Аевже, небожета: світій Николай у гарті!

В справі Українського Інституту ім. П. Могили в Саскатуні (Канада).

Кожда приватна школа в Канаді мусить вчити після приписів департаменту просвіти провінції, мусить підлягати офіційній інспекції *інспекторів департаменту просвіти*, коли тільки хоче мати права публичности і видавати свідоцтва, які мали-б призначення від державних шкіл.

Значить, від 9—4 год. така приватна школа мусить вчити *тільки по англійськи* всіх шкільних предметів, з виключенням хіба того, що в курсі *середньої* школи можна було-б вчити української мови як одного з предметів яких *три години* в тиждень замість німецької або французької мови. Ученики до осьмого ґрейду мусіли-б вчитися по українськи по 4 год. з полудня. Поза се і старші мусіли-б вчитися також по 4 год. таких предметів як історії України, бо три години в тиждень в урядових шкільних годинах було-б для них за мало.

Отже що до науки української мови приватна школа не стояла-б виспе від інституту, бо в ній також малось би вчити українські предмети головно *по 4 год.*, розуміється тоді, коли

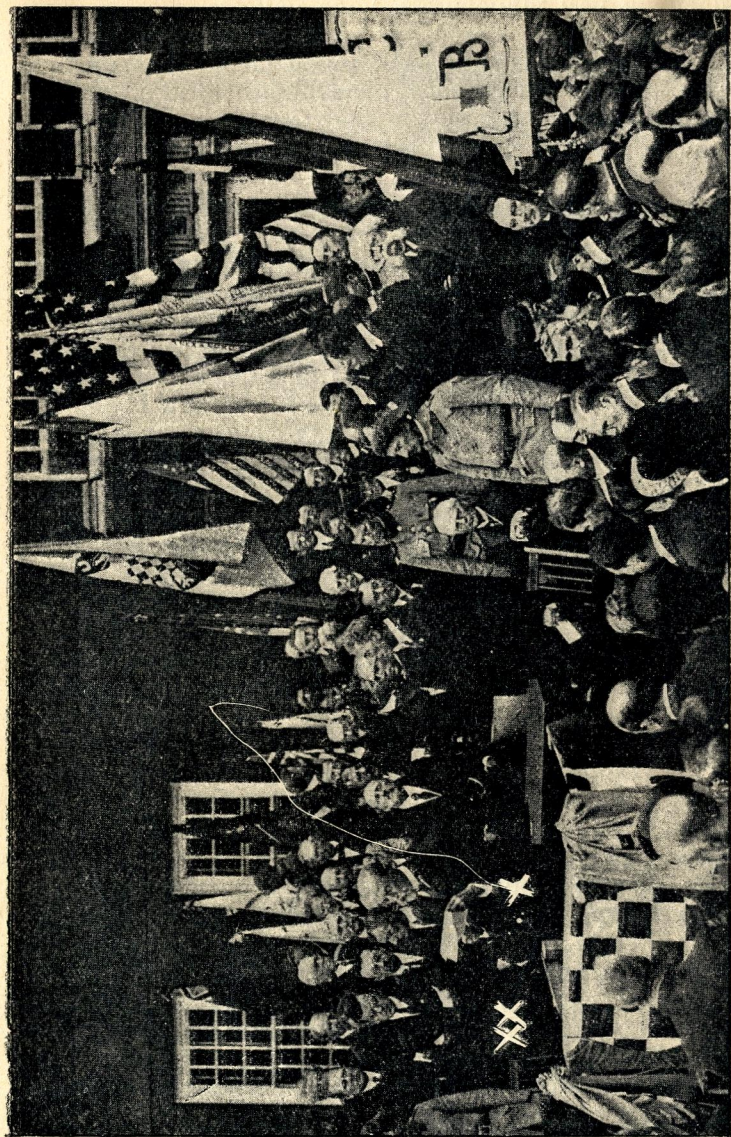
та приватна школа хоче мати право прилюдности, або „статус“ державних шкіл. Коли-ж така приватна школа не має права прилюдности і просто не придержується приписів департаменту просвіти, тоді вона не може видавати свідоцтв, котрі признані були-б школами державними. Таке тепер є з *Колегією Св. Йосифа*, założеною єпископом Будкою при помочи латинських попів з Бельгії. Студенти її мусять здавати приписані Депар. Просвіти іспити, немов би вони були студентами, що *приватно* студіюють. На основі теперішніх розпорядків Департаменту Просвіти студенти *Колегій узнаних провінцією* переходять рік за роком на основі іспитів і свідоцтв в самій Колегії і не потребують вже здавати департаментальних іспитів, хіба тоді тільки, як вони хочуть по скінченню 11 або 12 грейду брати Нормал. Коли-ж вони переходять до університету, тоді не потребують здавати тих іспитів. *Свідоцтво, видане Колегією*, уважається вистарчаючим властям університету.

Возьмім тепер під увагу науку англійської мови, головню правдиву сторону вивчення сеї мови. *Коли студент наш ходить до публичної колегії, він вчиться англійської мови не тільки теоретично з приписаних книжок, але також практично від своїх англійських товаришів.* В приватній колегії такої практичної нагоди нема, бо всі студенти є одної народности, або як і не є одної народности, то все таки нема між ними Англіїців. Недивно отже, що наші студенти, котрі ходили або ходять до таких приватних шкіл як у Ст. Боніфес, Сифтон і др., слабше володіють англійською мовою як студенти, що ходили або ходять до державних шкіл. А кождий мусить признати, що в Канаді наша інтелігенція мусить добре знати і володіти англійською мовою.

Поза само вивчення англійщини є ще друга важна річ: *пізнання англійського світа, їх світогляду, їх сприту, їх організаційного змислу, їх витревалости і рішучости, їх точности.* Сего всего не можна нам навчитися, коли ми відгородимо себе цілковито хінським муром від них. Мусимо всего вчитися від них і серед них, бо-ж ціле наше життя в Канаді мусить бути побіч них і в великій мірі серед них.

Старий край якраз очікує від нас того, щоб ми *навчилися* від Англіїців всіх тих прикмет, котрі англійський нарід зробили паном стіта. А сего ми можемо навчитися тільки від них самих.

Хтось міг-би закинути тут, що таке поступовання може скоро причинитися до *затрати* нашої народности. А ми відповімо, що через відгородження ми скорше затратимо свою

Др. Масарик (X)

тепер президент чсл Республики оголошує в Філадельфії дня 26. жовтня 1918 р. в присутності Др. Гр. Жатковича (X X)
 „Декларацію незалежності середно-європейських народів“.

В тій самій салі проголошено в р. 1776 незалежність Сполучених Держав.

національність, бо не навчимося ані троха *активної відпорності*, а пасивна нам відпорність мало допоможе.

В теперішнім світі величезну роль відіграють природничі науки. Сі науки викладаються тепер по школах инакше як давнійше, більше наглядно і практично, як кількадесять а навіть кільканайцять літ взад. Для таких наук конечні є коштовні прилади, лябораторії і музеї. На се треба великих фондів, на котрі приватна школа ледви чи зможе здобутися. А без тих приладів, ляботорій і музеїв учення природничих наук є мертво.

Додати ще належить тут цілком слушне спостереження, що *приватні школи під католицьким зарядом якось дуже не радо вчать тих природничих наук*. Вони за мало звертають на них уваги, а за се вчать абсолютно за богато латини і греки, схолястичної філософії, далеко більше, як треба.

Найбільша хиба тих шкіл для нас Українців як народу є їх *релігійна односторонність аж до пересади*. Студентів виховується в них в строго римо-католицьким дусі. Виховується їх після принципу: католицизм перед усім і понад усе; католицизм важнійший як народність, як родинний обовязок, в імені того католицизму можна навіть жити після засади: *ціль освячує средства*.

Теперішня хвиля вимагає чого иншого. Очи наших за-океанських братів звернені до нас Канад. Українців. Від нас очікують там інтелігентних людей, котрі тут мають навчитися від англійського народу його проворности, витревалости, доцільности в роботі і організаційного змислу в економічнім і політичнім напрямі.

Теперішня хвиля вимагає від нас виховання серед нас почуття згоди і терпеливости, головню релігійної терпимости, брак якої серед нашого народа головню тут в Канаді є причиною богато лиха.

Що до виховання в народнім укр. дусі, то теперішні *інститути і бурси* стоять далеко висше, як така приватна школа, як колегія *св. Йосифа*. Теперішні інститути і бурси є під зарядом наших людей, а та колегія під управою *чужих*. Коли питомці інститутів і бурси вчать ся шкільних предметів в державних школах, а тільки українського дома, то все таки цілий *дух інститутів і бурс є наш, народний, а не чужий*.

Француз, Бельгієць і Айриш не можуть ніяк заступити наших учителів в сім напрямі.

Повисше ми пишемо не зі злоби, або з причини конкуренції, тільки з бажання подати нашій публіці до здорового обдумання

дуже важне питання виховання нашої молодіжи. Найважливіша засада в вихованні наших дітей повинна бути: *учімся від других, але не забуваймо, що де ми можемо і повинні своїх дітей вчити САМІ, не просім до сего чужих.*

Повизше подані причини приневолити нас почати кампанію за зібранням 35-тисячного фонду на укр. Інститут П. Могили. Нині ми коротенько повторимо ще раз причини і цілі сеї кампанії.

1) Кампанія провадиться, щоби забезпечити Інститут матеріально, чим рівночасно забезпечиться науково-моральну сторону Інституту.

Інститут має на своїм майні 20 тисяч морґечу (довгу). Процент від тих 20 тисяч виносить річно 1400 доларів. Сей морґеч має бути сплачений в протягу 7 літ. Коли кожного року буде платитися по 2 тисячі рати і процент, то самий процент за 7 літ від 20 тисяч винесе около 6900 доларів. До тепер Інститут вже заплатив \$4900 проценту, разом. Отже самий процент від морґечу в сумі 26 тисяч доларів через десять літ винесе мало що не 12 тисяч доларів, значить половина самого морґечу, а більше як третина ціни, за котру купилося будинок Інституту (32 тисячі дол.). Розуміється, що ані тих 4900 дол., котрі заплатилося вже як процент, ані тих 6900, котрі малося-б ще заплатити як процент в протягу семи літ від тепер, не піднесли ані не піднесуть вартости будинка ані на цент.

Кампанія отже pomoже нам заощадити принаймні \$ 5500 проценту, коли припустимо, що за сей рік ще треба буде платити процент в сумі \$ 1400.

Др. Гриць Жаткович

підписує в Філадельфії дня 26. жовтня 1918 р.
„Деклярацію незалежності середно-європейських народів“.

2) Кампанія провадиться, щоби улекшити роботу Ректора Інституту, котрий дотепер більшу часть свого часу мусить посвячувати фінансовим справам Інституту, коли тимчасом він більше часу повинен віддати виховавчій праці над порученою йому молодіжю.

3) Щоби вирвати оруже з рук ворогів Інституту, котрі ширять зневіру до Інституту між народом ріжними брехнями, немов би то Інститут або вже впав або туй-туй має впасти.

4) Щоби розширити теперішній будинок Інституту, бо з певністю вже слідуєчого шкільного року забракне в Інституті місця для зростаючого числа молодіжи, як що не розшириться теперішнього будинку, або не доставиться одного крила, аба не купиться камениці в сусідстві будинку Інституту.

5) Кампанія конечна, щоби Інститут міг поширити роботу в напрямі научнім і науковім; головно се відноситься до приготування англійсько-української граматики, учебника і словаря.

6) Кампанія ся конечна, щоби переконатися, чи наш нарід потрафить оцінити ту роботу, котру він сам без чужої помочи зачав і сам під своїм зарядом ту роботу провадив,— і підпомочи сю роботу матеріально. Ся кампанія має доказати нашу національну зрілість і здібність до організації.

Плян Кампанії.

Кампанією заряджує Комітет, зложений з п'ятерох фармерів, а то пп. В. Гавришка, Із. Новосада, Якова Навальковського, А. Маркевського і Василя Михайлюка.

До сего комітету належить отже пять найвизначніших наших фармерів-патріотів з околиці Саскачевану. Вони знані дуже добре не тільки своїм місцевим людям, але і подальшим. Кождий з них вже жертвував більшій суми на Інститут і на другі народні цілі. І так п. Із. Новосад дав на Інститут попередно 550 дол., а тепер на 35-тисячний фонд дав ще 450 дол., разом тисячу доларів, а решта панів комітетових зложили від 100 до 300 доларів кождий з осібна. *Такі люди жертволюбиві ручать своїм чесним іменем, що гроші, зложені на 35-тисячний фонд, будуть зужиті на сплату довгу і розширення Інституту, а не на біжучі розходи Інституту, котрі мають бути покриті з оплат студентів.*

Комітет 35-тисячної кампанії покладає свою поновну надію на успіх кампанії, на визначніших людей з кожної кольонії, котрі будуть неначе *Капітанами* кампанії в своїх кольоніях.

Шевченкове свято в укр. Бригаді в Нім. Яблоннім, дня 2. цвітня 1921 р. По середині пор. Др. Дудикевич. Під трираменним хрестом на могилі погруддя Шевченка, роботи чет. Бринського.

Комітет отже отсею дорогою просить всіх щирх Українців, котрі хотіли-б особисто зайнятися провадженням 35-тисячної кампанії у своїх кольоніях, щоби вони зволіли ласкаво зголоситися на адресу Інституту, звідки від Комітету вони дістануть всілякі потрібні інструкції.

Кампанія отже буде провадитися головню при помочи тих місцевих Капітанів. Вони мають бути в стислім порозумінню з комітетом через Інститут і мають старатися використати кожду нагоду на збирання жертв на 35-тисячний фонд. Се мали-б вони робити через устроювання за порозумінням і при помочи комітету віч, на котрих місцевий бесідник або бесідник висланий комітетом має точно пояснити кампанію зібраним людям. Місцевий бесідник може дістати відповідні інформації і літературу з Інституту.

Крім спеціально устроюваних віч, справу кампанії треба буде таким місцевим людям вести при нагоді других мітингів, концертів, забав, весіль, хрестин, і т. п.

Комітет 35-тисячного фонду думає також розсилати летючки і відозви до всіх Українців, котрих адреси буде мати. Рівно-ж комітет буде вести кампанію на сторінках Українського Голосу, а по можности і других часописів, прихильних Інституту.

Комітет також вірить, що поодинокі Українці впрост на адресу Інституту будуть посилати жертви на 35-тисячний фонд. Комітет вірить, що по прочитанню отсих сторінок знайдеться багато щирих Українців, котрі з власної охоти відгукнуться самі на заклик Комітету і поспішать з жертвами на 35-тисячний фонд.

Свідомих Українців, котрі розуміють вагу Інституту, можна безпечно числити на тисячі і коли кождий з них постарався дати хоч-би й малу жертву, успіх кампанії буде запевнений і 35 тисяч безперечно збереться до кінця сего року. Треба однак щоби *кождий безслівно сповнив свій обов'язок* і заслав щось на фонд. Не треба нікому вимовлятися тим, що другі може не дадуть нічого на фонд. Хай він самий дасть від себе, а все буде гаразд.

Хай отже нашим кличем сего року буде: *Український Інститут Петра Могили має бути сплачений і розширений ще сего року.*

Письма і жертви слати на адресу: Український Інститут Петра Могили Бокс 1686, Саскатун, Саск. В листах просить зазначувати, що Ви даєте на 35-тисячний фонд таку а таку суму.

КЛИМ ОБУХ.

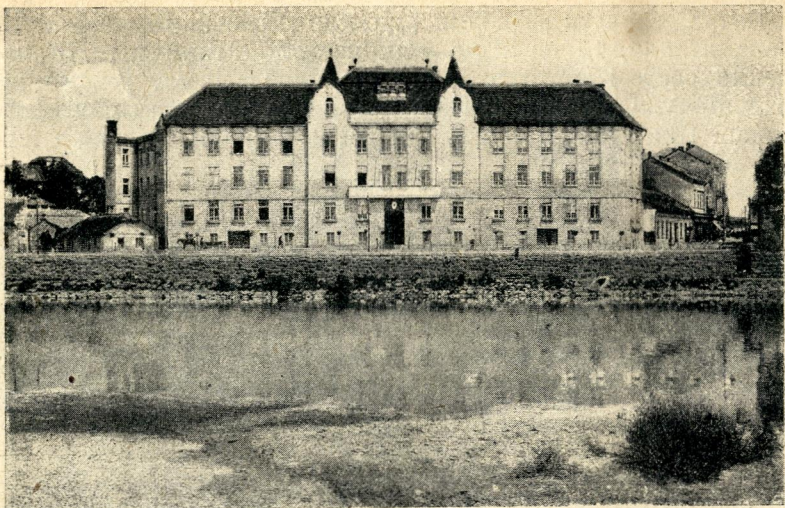
3 Підкарпатської України.

Перший губернатор Підкарпатської України, Др. Гриць Жаткович подався до дімісії, і ту дімісію по довгих переговорах Жатковича з чесько-словацьким урядом, президент Масарик — прийняв.

Знаною була загально велика уступчивість Жатковича підчас дволітнього його губернаторства і тому таке ярке розв'язання кризи є нічим іншим, як лише великою шляпою для чесько-словацького уряду, з'окрема перед антантою, у котрої Жаткович має дуже добре ім'я.

Жаткович уступив, бо приречення, які дали представники Чехів підкарпатським Русинам в Америці, а потім в Парижі, Чехи не сповнили, але противно в своїм основнім державнім законі навіть міжнародний договір Сан-Жерменський з 10. жовтня 1919 р. самовільно зломали. Се виказала дуже докладно чеська газета „Трібуна“ в числі 103 з с. р.

І так в уступі 10-ім другої глави згаданого мирового договору говорить про територію полуднево-карпатських Русинів, як про *самоуправну одиницю* в рамках чсл. держави, вивіновану найширшою самоуправою, яка ще може погоди-

Дім губерніяльний в Ужгороді. Перед ним — ріка Уж.

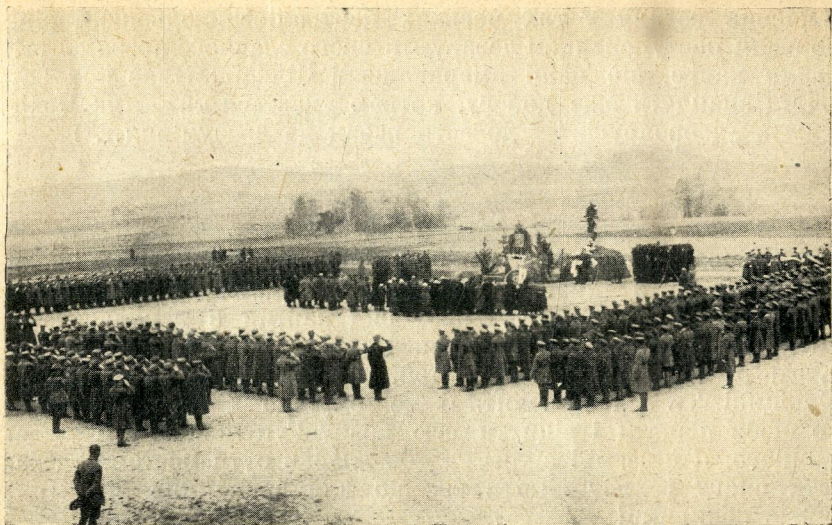
тися з суцільністю чл. держави. Основний чесько-словацький закон оминає навмисно сю ясну постанову, а говорить лише о самоуправній території Підкарпатської Русі. Є то штучка автора того закона, Дра Геця, котрому впрочім „Трібуна“ ще більше таких штучок виказала. Та вже найдальше загнався Др. Гець при з конструованню постанови основного закона що до іменования губернатора. Міжнародний договір говорить в уступі 11-ім другої глави, що губернатора руської території буде іменувати президент республіки, та що губернатор буде відповідальний перед руським соймом. Др. Гецель сю постанову перевернув, і вийшло таке, що: „На чолі Підкарпатської Русі стоїть губернатор, іменованій президентом на *предложення уряду* (зрозумій: чесько-словацького), а відповідальний *також* перед соймом Підкарпатської Русі“. Як бачимо, поцтиві брата Чехи обернули kota хвостом і нас дивує лишє, що не найшлося тоді в Народнім Соборі тільки чесних і розумних людей, щоби до такого перекручування мирового договору не допустити. Таке надужиття, як і взагалі нескликування сойму через більше, як два роки і т. и. мусить остаточно довести до скандалу, бо ані Жаткович, ані ті, що його вислали, то є Підкарпатські Русини в Америці мовчати не будуть, але піднесуть те все в світовій пресі, перед Союзом Народів та перед антантою.

Велика заслуга „Трібуни“, що кличе чеських імперіялістів до опам'ятання, та на жаль — як кажуть Французи: „Підчас їдження росте і апетит“. І хоч ще перед двома роками всі начальні мужі державні Чехів давали українським політикам в справі Підкарпаття дуже далекосяглі заяви, то тепер вже не такої пісні співають!

Чехи, що добре знають вагу приязних зносин між Чехами а Українцями, як інж. Нечас і пр. Бидльо, остерігають вимовними словами Чехів перед ворожою політикою зглядом Українців, бо се грозить Чехам замкненням з усіх боків і відрізанням від Сходу, але се не помагає і чеська бюрократія прямо в самовбійчій шалі провокує підкарпатських Русинів і взагалі Українців. Пізнавши незвичайні багатства Підкарпаття, вона уважає сей край за чеську кольонію і пускає на різні експерименти, про котрі з надзвичайним обуренням писав власне недавно у віденській „Волі“ підкарпатський Русин Іван Фокшай. Вже сама назва сего краю „Podkarpatska Rus“ є провокацією, бо „Rus“ значить по чеськи тільки, що Росія. Тимчасом Підкарпатте ніколи до Росії не належало, ніколи Росіянами не було замешкане, а при послідній конскрипції не цілих 400 людей призналося до російської народности. І для тих 400 людей чеське міністерство просвіти з Праги удержує аж дві московські гімназії (в Ужгороді та Мукачевім), так що для пів мільона Русинів лишається лише одна гімназія в Береговім. П. Фокшай називає се інфамією, і ми мусимо вповні признати йому слушність.

І до чого-ж доводить таке насильне продукування ренегатів? До сего, що дня 15. мая с. р. підчас гостини чеських Соколів в Береговім, ученики мукачівської гімназії плювали публично на синьо-жовтий прапор, з котрим виступили ученики бережської (берегсаяжської) гімназії, тай прозивали тих учеників послідними словами. А треба признати, що синьо-жовтий прапор є законно признаний за прапор Підкарпаття. Сей факт, що подаємо за ужгородським „Впередом“, найлучше доказує, до чого веде провокаторська робота москвофіла Бескида (референта для середних шкіл в Ужгороді), та його чеських опікунів в міністерстві просвіти в Празі.

Але найкраще списався недавно, як доносить „Руська Нива“ та „Вперед“ (обі з Ужгороду) міністер Бенеш, котрий на власну руку віддав Румунам без відома Русинів, та мимо протесту делегата Підкарпаття Дра М. Брацайка дев'ять місцевостей, дуже цінних земельними багатствами в заміну за дві мадярські. Не питався цілком людности ані знатоків, ані

Шевченкове свято в укр. Бригаді в Нім. Яблоннім, дня 2. цвітня 1921 року.

делігата Підкарпаття, але поступив собі так, як який небудь московський цар. А треба знати, що до 20 руських громад лишилося ще під Румунами. Но, але у П. Бенеша наш народ не тішиться великою прихильністю. Ось недавно знов остерігав він чеських журналістів (газетників), щоби про Україну не писали і Українців не попирали.

Честь Жатковичеви, що стояв і стоїть так завзято в обороні рідного краю. Нехай потіхою для нього буде, що і президент Масарик, сей перший муж державний в Європі, признає йому слушність. На його дальші кроки дивиться з довірем ціла Велика Україна і за ним як один муж стоїть тих сто-кількадесят тисяч підкарпатських Русинів в Америці, що не лиші прекрасно з'організовані, але і мають до розпорядимости що найважніше: *доляри*, не так, як ті заголоджені Рутенці в Юзефові, що мусять вдовольнятися „братною“ милостинею, 50 сот. денно!

В сім числі „Чорногори“ подаємо образець, представляючий, як президент Масарик дня 26. жовтня 1918 р. у Філадельфії читає „Деклярацію незалежності середно-європейських народів“.

Другий образець представляє, як Др. Жаткович підписує ту саму „Деклярацію“. Може ті образці прецінь викличуть

румянець встиду у тих чеських централістів-колонізаторів, що своїм поступованням дезавують свого власного президента! Маємо надію, що наші американські Підкарпаттяне і їх завзяття знайдуть вже дорогу, котрою удасться тих — як Чехи кажуть „добродругів“ — довести назад до вразуміння...*)

О. Олесь.

На чолі першої книжочки „Чорногори“ подаємо кілька поезій Олесья з циклю *„На зелених горах“*. З предивним мистецтвом малює нам тут поет ряд картин з гуцульського життя та гуцульської природи. Поетові очі і поетова душа бачать річи, котрих не бачить той, хто уродився і виріс на Гуцульщині. Та сей не бачить їх не тому, що їх нема, але тому, що щоби пізнати і відчувти всю красу Гуцульщини, її духа таємного, її підземні сили — треба власне бути поетом, треба мати снагу і хист видіти се, що для звичайних людей — майже невидиме!

У Олесья є власне той незвичайний поетичний дар, те уміння вдертися в саму суть річей, відкрити ті підземні, таємні сили, відчувти ті невиразні голоси і півголоси, той лопіт невидимих крил, що уносяться над зеленими, гуцульськими горами...

І дивна річ! Олесь пробував на Гуцульщині лише пару неділь і то в 1912 році.

Поезії *„На зелених горах“* написав він аж три роки пізніше, в Києві. Та в тих предивних творах бачимо таку свіжість, таку безпосередність обсервації, немов би вони були писані таки на місці, під шум Черемоша і таємний шопіт смерек...

Олесь родився 23. падолиста 1878 року в селі Білополю (Кризі) сумського повіту на Харківщині. У нім бачимо сю дивну прояву (як і у Хоткевича та Коцюбинського), що син безкраїх степів найкраще і найглибше збагнув тайну високих гір. — Той самий народ — однак одна і друга його вітка живе серед цілком иншої природи і тому і вдача, характер їх цілком инші. Але лучить їх тайна проволока народної душі,

*) Більше про Підкарпатську Україну довідається із Календаря „Запорожець“ на рік 1921, що містить крім того цілий ряд інших цікавих статей і поезій, а крім того і 55 образців.

Хто пришле 1 доларя на адресу: Dr. Koropatnyckyj, Wien VIII, Lange-gasse 14 (Europa, Austria), той дістане ще і гарний Січковий Співаник (з 40 образцями).

а се, що є її вицвітом: поетичний ґеній — легко дочує і зрозуміє тихі згуки струн, що брешуть на другім краю України...

А що найдивнінше: дух поета дійде й тамтуди, де не дійшло його тіло і представить красу далекої частини рідної землі так гарно і плястично, немов би від дитинства поет жив у ній і її не лишав. І так напричуд гарно змалював наш Федькович Наддніпровє в славній своїй поезії: „Україно, Запороже, годі вас забути“, хоч ніколи поза східні межі Буковини та Галичини не виходив. І так дивно-предивно розмалював німецький поет Фрайліґрат дику красу арабської пустині та зелених оаз, хоча ніколи голова його не спочивала у тіні пальм...

Палка, горяча душа у сього Олеся!

Його пісні любовні — палкі „мов золоту топлене“, як писав колись Корженко. Його твори патріотичні повні жару та одушевлення так і б'ють у тебе полум'ям.

І дивуєшся ти: звідки ся заплакана, захлистана нація годна здобутись на стільки вульканічного огню, на такі могучі ерунції?!

І се й щастє, що вона годна ще видати з себе таких Олесів, що роздувають горячим подихом своєї душі ледво блимаючий огонь патріотичного одушевлення...

Бо без ентузіазму нема посвяти, а без посвяти — і волі не здобудеш. — Її не вишахруєш „коммерческими зделками“, її здобудеш тільки мечем.

Олесь тому й кличе в перші дні російської революції:

„Зброю в руки! За мушкети!

Будуть ще бої!“

а далі:

„Будьте тверді як із криці!

Бавитись не час!“ — та одушевляєсь українським військом, що „мов з могили встало, загреміло в бубни, в сурмоньки заграло!“.

Олесь не мучиться над своїми віршами, не видушує їх мов з привялої цитрини. Під вражінням хвилі займається його душа і синє іскри на всі боки. Так було на Всесвітнім Конґресі „Свобідної Думки“ в Празі, у вересні 1920 р., коли то він на протязі пяти мінут уложив прегарний вірш про „Вольну мишленку“, що зачудував своїм ґеніяльним підхопленням її сути делєґатів цілого сьвіта.

Співай же нам співаче, співай — і не упадай на силах! Ні! своїм співом кріпи і нас на чужині, серед злиднів, грижі і гризотні, кріпи і тих наших братів у рідній землі, що ще

не кинули зброї і „не схиляли в низ прапора“. На щастє — ще не заржавіли козацькі шаблі, не відпали курки від мушкетів!

Але треба нам Тиртея, котрий не дав би заржавіти нашим душам. Ти був ним доси — тож загреми ще могутнійше боеву пісню!

Кирило Т.

Шевчевкове Свято в Українській Бригаді в Німецькiм Яблоннім.

(Дня 2. цвітня 1921 р.).

Вже в двох попередніх днях виголошено в салі театру Бригади популярні виклади, а іменно: пор. др. Дудикевич говорив про „Шевченка — як воскресителя Укр. Народу“, пор. Ватран про „Шевченка — як поета Укр. Війська“, а пор. Попель про „суспільний світогляд Шевченка“.

Дня 2. цвітня відбулася головна часть Свята на таборовім майдані перед висипаною могилою з високим трираменним хрестом. Під хрестом — гарне біле погруддя Тараса, роботи чет. Бринського. Коли військо уставилося чотирокутником перед могилою, надійшов командант Бригади, ген. Курманович і ком. чеської залоги майор Янза а по панахиді виголосив з трибуни палку, патріотичну промову ген. Курманович:

„Клич до зброї і бою не прогомонів! — говорив він між иншим. „Тарасів заповіт ще не сповнений. А хто його має сповнити, як не Ви, Укр. Стрільці?! Нашому поколіню принала та найбільша честь, те найкраще завдання, найвища хвала — здійснювати Шевченкові ідеали. Тому й мусимо показати найщирішу волю, непохитність і тверду стійність в розпочатім ділі. Се наш обовязок!“.

Промова генерала, що належить до найвизначніших борців за нашу незалежність викликала велике вражіння у всіх присутніх. По нiм промовляв ст. дес. Гриньків. „Та чи порвали ми кайдани до нащадку? чи окропили як слід ворожою кровію нашу волю? чи не йде далі мінянка і торг кайданами? чи зникла московська грязь, сміття Варшави? чи гірш Ляха свої діти не розпинають Неньки-України?“.

Взірцева військова дефіляда перед Тарасовим погруддям закінчила се гарне Свято Тарасове на чужині. Всі розходились до своїх домівок піднесені на душі, готові до всякої жертви для рідного краю і народу.

Вечером відбувся в салі міської станиці концерт в присутности всіх місцевих властей і численної так чеської як і німецької публіки. Промова сот. Яреми повна глибоких

думок і патріотичного почування була одною з маркантніших точок програми, на котру зложилися хорові співи, соля тенорові хор. Руснака, сольо сопранове п-ні Ваньової, форте-нянове сольо п-ні Заяцевої, деклямації гарм. Мариновського та пор. Холодного і продукція бригадної орхестри.

Як бачимо і на чужині не вмирає душа наша, не вмирає воля і може недалеко вже та хвиля, коли прийдеться нашій Бригаді з маючими на вітрі прапорами вернути у рідний край...

До Читачів.

„Чорногора“ поклала собі за ціль подати нашому робітному народови інтересну, забавну та поучаючу лектуру. Вона буде передовсім подавати такі гарні річі нашого рідного письменства, котрі загалови нашого робітного народа недоступні, або котрі взагалі попали в забуття.

Є у Німців таке видавництво, що називається „*Schatzgräber*“, то є „конач скарбів“. Вони тамки власне поміщують такі різні давні твори письменства, що на них позабуто, а на котрі варто собі пригадати та зробити їх приступними ширшим кругам народа.

Робучий чоловік, чи то робітник фабричний, чи то селянин не може передовсім купувати книг великих, дорогих, а правду сказавши навіть не має великої охоти до таких книг забиратися, хоч би вони складалися навіть з цілого ряду самостійних та менших творів. Наш брат боїться „*грубої*“ книжки і на превеликий жаль твори Шевченка тому так мало є знані нашому народови в Галичині, що дуже мало його творів видано у нас особними книжочками, „метеликами“. Вже під сим зглядом Шевченко на Великій Україні куда більше поширений!

Таке саме є і з многими иншими нашими письменниками, при чім треба з жалем піднести, що навіть і наша так звана „інтелігенція“ много творів нашого письменства не знає власне з тої причини, що вони або поміщені в зібраних разом творах даного письменника, або в давних часописах, в котрих треба би трохи таки пошпортатися, щоби вишукати найцікавійші річі.

Наша Видавнича Спілка „Чорногора“ старається зарадити сему в двоякий спосіб: 1. вона видає Народну Бібліотеку „Чорногори“, а дальше і неперіодичне письмо „Чорногора“. Перше число сеї „Чорногори“ ось власне пускаємо в світ, межи добрих людей.

Окрім старших творів наших письменників будемо по-

давати і цілком нові плоди нашого письменства, а також переклади важніших творів чужих письменників, о скільки ті твори будуть підходити під наш плян.

Кожде число „Чорногори“ буде прикрашене цілим рядом ілюстрацій, що муть відноситися і до нашої історії та письменства і до пори, яку тепер переживаємо. Гарні види з нашої широкої України, типи нашого народу, з різних її сторін, портрети борців за її самостійність, все те належить до програми нашого Видавництва. А числимо з певністю на се, що наші Дорогі Земляки будуть нам чинно помагати, присилаючи відповідні фотографічні знімки та пояснення до них.

З окрема звертаємося до наших Земляків на еміграції, щоби прислали нам види українських „Народних Домів“ і інших будівель, що належать до українських організацій, а також фотографії старшин і виділів та цілих театральних сцен.

Річ очевидна, що і на січовий рух не забудемо, але помічатимемо статті і ілюстрації, що відносяться до історії і теперішності січового руху. Ще великі завдання стоять перед тою заслуженою організацією, і чим більше робітників та прихильників вона для себе з'єднає, тим світліша буде будучність нашого народу, тим твердші і певніші основи його держави!

Тебе-ж Брате чи Сестро, що дістанеш сю першу книжочку „Чорногори“ в руки, просимо щиро: пришли чим скорше передплату на перший том, то є на перших 10 самостійних книжочок „Чорногори“ і постарайся найдалше до 10 день о *еще двох передплатників*.

Передплата на оден том, зложений з 10 самостійних про себе книжочок,—вносить 2 долари.—Прислати їх треба чим скорше на адресу: *Dr. Dmytro Koropatnyckyj, Wien VIII, Lange-gasse 14 (Europa, Austria)*.

В справах редакційних і народних пишіть на адресу: *Dr. Kyrylo Trylowskyj, Wien XVIII, Martinstraße 13 (Europa, Austria)*.

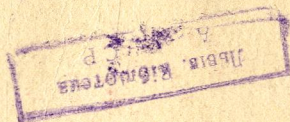
В поменших справах бізнесових пишіть на адресу: *Verlag „Czornohora“, Wien IX, Garnisongasse 20 (Europa, Austria)*.

Коли хто має вже одно або друге число „Чорногори“,—то хай однако пришле повну передплату, бо подвійні числа легко зможе другому продати! До 10-го числа буде доданий заголовний листок і спис усіх творів та ілюстрацій!

Позискуванням передплатників і присиланням передплати від себе найлучше обезпечите існування сему Видавництву, що як бачите такі гарні завдання собі поклало!

Здорові були Дорогі Земляки!

Видавництво „Чорногора“.

0,96 (1987)

бу 7095 у

06 10

Важне для робітників та ф

„ЧОРНОГОРА“

неперіодичне ілюстроване письмо для робітного народу виходить книжочками по 32 сторін об'єму. Кожда книжочка становить для себе цілість, а 10 книжочок разом становить один том, котрий можна буде осібно оправити, тим більше, що до ч. 10-го доданий буде спис річей, і заголовний листок. Передплата на „Чорногору“ вносить 2 долари за 1 том (10 книжочок) котрі треба висилати на адресу:

Dr. Dmytro Koropatnyckyj in Wien VIII,
Langgasse 14, (Europa, Austria).

★

Крім „Чорногори“ виходить ще
і „НАРОДНА БІБЛІОТЕКА ЧОРНОГОРИ“.

Доси вийшли три книжки: Р. Давний:
ПРО СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ
(з образцями).

О. Ю. Федькович:

ТАК ВАМ ТРЕБА!

(дуже весела сьміховина), і також Федьковича:
ЯК КОЗАМ РОГИ ВИПРАВЛЯЮТЬ
(рівнож дуже весела штучка театральна).

Ті три книжки стоять разом 1 долара.

На згадану адресу треба замовляти також: Січову збірку
„ЗАПОРОЖЕЦЬ“

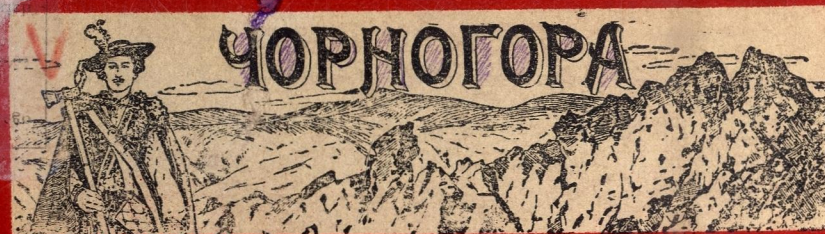
(з календарем на 1921 р. і 55 образцями)

ТА ГАРНИЙ „СІЧОВИЙ СПІВАНИК“
(з 40 образцями)
разом за 1 долара.

Хто вишле на адресу Др. Коропатницького відразу 4 долари — той дістане всі ті книжки, тай ще три прегарні кольоровані листівки (картки кореспонденційні).

Є се чудова нагода заосмотрити себе в гарний і цікавий матеріал до читання та дати підставу для власної бібліотечки!

Кожда книжочка становить цілість.

Неперіодичне письмо для робітного народу під редакцією
Др. К. Трильовського.

Гуцульська Читанка.

ВІДЕНЬ 1921.

Том I.

Накладом „Чорногори“, спілки з о. п.

Ч. 1.

З друкарні Христофа Райсера Сніла.